

1-2018

7.2.2018

Tästä Kansalliskirjaston tilannekatsauksesta saat uusimmat tiedot Finnan, Finton, Melindan ja Yhteentoimivuuden palveluiden kuulumisista.

Koulutuksia ja tapahtumia Kansalliskirjastossa keväällä 2018

- Missä mennään -webinaarit
 - 13.2.2018, ilmoittautua voi 12.2. saakka
 - 24.4.2018
 - 13.9.2018

Henkilöstömuutoksia Kansalliskirjastossa

- Suunnittelupäällikkö **Minna-Liisa Kivinen** on toiminut Kirjastoverkkopalveluiden johtajan sijaisena sekä ollut vastuuhenkilönä mm. kirjastojärjestelmähankinnassa. Hän siirtyy maaliskuun alusta toisen työnantajan palvelukseen. Suunnittelupäällikön tehtävät hoidetaan tarkoituksenmukaisimmilla väliaikaisjärjestelyillä ennen pysyvään ratkaisuun siirtymistä. Yhteistyötahoille ilmoitetaan järjestelyistä ja Kansalliskirjaston yhteyshenkilöistä erikseen.
- Tietojärjestelmäpäällikkö **Tommi Jauhiainen** siirtyy Tietojärjestelmät-yksikön esimiehen tehtävistä takaisin tutkimuksen pariin. Tietojärjestelmäsihteerinä **Bjarne Beckmann** toimii Tommi Jauhiaisen jälkeen Tietojärjestelmät-yksikön vs. esimiehenä.

Finna
Finto
Melinda
Yhteentoimivuuden palvelut
Avoin tiede

Finna

Finna on tiedonhakupalvelu, joka kokoaa yhteen aineistoja arkistoista, kirjastoista ja museoista.

Ajankohtaista

- Uudet näkymät ja aineistot
 - Vantaan kaupunginmuseo on julkaissut aineistojaan [finna.fissä](#)
 - Kustavin museo on julkaissut aineistojaan [finna.fissä](#)
 - Urheilumuseo on julkaissut oman näkymän [urheilumuseo.finna.fi](#)
 - Svenska Litteratursällskapet i Finland on julkaissut oman näkymän [sls.finna.fi](#)
 - Outi-kirjastot julkaisee beta-versiona Finna-verkkokirjaston Lainan-päivänä 8.2. Kyse on ensimmäisestä Finna-käyttöönotosta avoimen lähdekoodin Koha-kirjastojärjestelmää käyttävien kirjastojen parissa. Verkkokirjasto julkaistaan osoitteessa [outi.finna.fi](#)
- [Finna.fin](#) ulkoasu on uudistunut. Modernimman ulkonäön lisäksi sivuston saavutettavuutta ja hakutoimintojen käytettävyyttä on parannettu. Myös eri kirjastojen, arkistojen ja museoiden omissa Finna-hakupalveluissa ja -verkkokirjastoissa on siirrytty uuteen ulkoasuun. Lue uutinen uudistuksesta.
- Finnan käyttäjäkysely tehdään helmikuussa. Kysely pyritään avaamaan Finna-näkymissä ja -verkkokirjastoissa 9.2.

Teknisen kehitystyön kuulumiset

- Uusi Finnan käyttöliittymien mallipohja, joka oli keskeinen osa ulkoasu-uudistusta, on otettu käyttöön lähes kaikissa Finnan käyttöliittymissä. Vanhaa mallipohjaa ei päivitetä versionpäivitysten yhteydessä ja käytännössä siitä pitää luopua helmikuun alussa. Finnan käyttäjäkyselyn aktivoin omassa näkymässä edellyttää uuden mallipohjan käyttöönottoa.
- [Finna.fi](#):ssä on nyt mahdollisuus rajata aineistoja aiheen karttasijainnin mukaan perushaun puolella. Samalla nyt myös Finna Street -haun karttarajausta voi muokata jälkikäteen.
- [Suomi.fi](#)-maksamispalvelu on integroitu Finnaan ja sitä testataan Outi-kirjastojen kanssa.
- Teknisen kehitystyön etenemistä voi seurata Keskustelufoorumilla.

Finna Educa-messuilla

- [Finna.fi](#) ja Finna Street esittäytyivät Suomen suurimmassa opetus- ja kasvatustieteiden tapahtumassa Educa-messuilla 26.-27.1. Opettajan olohuone -lavalla käytiin keskustelu *Kurkista historiaan - Finna.fi ja avoimet verkkoaineistot opetuksessa*. Finnaa esiteltiin Kirjastot.fin kanssa yhteisellä, vilkkaasti kävijöitä houkuttaneella Kirjastojen verkkopalvelut -osastolla. Tutustu uutiseen tapahtumasta.

Ryhmiä kokoukset

- Finnan kauden 2016-2017 konsortior ryhmä piti viimeisen kokouksensa 15.11.2017. Käsiteltyjä teemoja olivat mm. Finnan saama arviointi ja suositukset KDK-hankkeen arviointiraportissa, projektisuunnitelma 2018 ja tietosuojat. Tutustu muistioon ja kokousmateriaaleihin. Kauden 2018-2019 konsortior ryhmä aloittaa toimintansa maaliskuussa.
- Voit seurata konsortior ryhmän toimintaa Finnan asiakaswikistä.

Tapahtumat ja koulutukset

- Finnan sektoritapaamiset 6.-9.2.
 - Tutustu yleisten kirjastojen, arkistojen, museoiden ja korkeakoulukirjastojen tapaamisten ohjelmiin. Käsiteltyjä tapaamisissa on mm. joulukuussa pidetyn aineistotyyppityöpajan tulokset, ulkoasu-uudistuksen tilannekatsaus ja kehitystyön kuulumiset.
- Finna mukana oleville kulttuuriperintöorganisaatioille hyvin soveltuva Europeana-työpaja järjestetään 15.2.
- Tulevia Finna-tapahtumia
 - Aineistotyyppityöpajojen sarja jatkuu keväällä. Alustava ajankohta seuraavalle pajalle on 10.4.
 - Finnan peruskoulutus 15.5.
 - Finnan hallintaliittymän koulutus 16.5.
 - Finnan hallintaliittymän syventävä koulutus 18.5.

Lisätietoja

- Finnaa koskevat kysymykset, kommentit ja palaute sähköpostilla: [finna-posti \[AT\] helsinki.fi](#)
- Finnan kehittäminen ja arkinen yhteistyö Finna-wikissä

Finna-tilannekatsauksen kokosivat kehittämispäällikkö Erkki Tolonen ja palvelusuunnittelija Maria Virtanen.

Finto

Finto on suomalainen palvelu sanastojen, ontologioiden ja luokitusten julkaisua ja käyttöä varten.

Ajankohtaista

- Finto-palvelua kehittävän projektin vuoden 2018 toimintasuunnitelma on julkaistu Finto-palvelun asiakaswikissä. Vuoden pääteemoja ovat ontologioiden ja Finto-palvelun suomien uusien mahdollisuuksien käyttöönoton edesauttaminen sekä KOKO-ontologiapilven jatkokehittäminen.
- Finto-projektin kattohankkeen YTI:n toimesta julkaistiin uusi <https://yhteentoimiva.suomi.fi/fi/> joka on osa samaa koko julkisen hallinnon kattavaa yhteentoimivuuden visiota kuin Fintokin. Sivusto avattiin YTI-rytinä-tapahtumassa, jonka sivuilta löytyy aiheeseen liittyen lisätietoja.

Teknisen kehitystyön kuulumiset

- Finto-palvelun taustaohjelmistosta Skosmokesta on julkaistu uusi 1.10-versio. Päivityksen merkittävimmät uudistukset koskevat terminologisten sanastojen tuen laajentamista sekä aakkosellisen hakemiston toimintaa.
- Kehitämme parhaillaan uusia Finto-leijukkeita (widgettejä), jotta käsitteisivunäkymä olisi nykyistään informatiivisempi ja havainnollisempi. Suunnitteilla on paikkaontologiaa täydentävä karttaleijuke, ja wikidata-linkitystä hyödyntävä wikipedia-leijuke.

Sisältötyön kuulumiset

- Fintossa julkaistiin joulukuussa 2017 ensimmäinen terminologinen sanasto, VM:n hallinnoima, laajaan käyttöön tarkoitettu Tietotermit-sanasto. Julkaisua varten Fintoon lisättiin toiminnallisuksia (kuten tuki käsitekaavioille), joiden myötä Finto toimii nyt myös terminologisten sanastojen kansallisena julkaisukanavana.
- Julkishallinnon ontologia JUHOn käännöstyö ruotsiksi ja englanniksi valmistui joulukuussa 2017. Käännöstyöstä vastasi Finto-palvelu ja työn yhteydessä laaditut yleisohjeet YSO-pohjaisten ontologioiden kääntämiselle julkaistaan lähitulevaisuudessa.
- Informaatiotutkimus-lehti on julkaissut YSO:n käännös- ja siltaustyötä käsittelevän katsauksen *YSO: Avoin ja monikielinen perusta yhteentoimivalle sisällönkuvailulle*. Katsauksessa avataan ontologiatyön prosesseja monikielisuuden näkökulmasta ja tarkastellaan millaisia mahdollisuuksia linkittyvät sanastot tarjoavat sisällönkuvailun automatisoinnille. Kirjoitustyöhön ovat osallistuneet Satu Niinen ja Osma Suominen Kansalliskirjastosta sekä Susanna Nykyri Tampereen teknillisen yliopiston kirjastosta.

Ryhmiä kokoukset

- Finto-projektin laajennettu projektiryhmä kokoontui 31.1. Kokouksen muistio ja esitysten kalvot ovat luettavissa Finto-palvelun wikissä.

Lisätietoja

- Voit lähettää Fintoa koskevat kysymykset, kommentit ja palautteen osoitteeseen [finto-posti \[AT\] helsinki.fi](mailto:finto-posti[at]helsinki.fi).
- Projektin asiakaswiki

Finto-tilannekatsauksen kokosi projektipäällikkö Henri Ylikotila.

Melinda

Melinda on kansallinen metatietovaranto, joka kokoaa kirjastoaineistojen kuvailevat metatiedot yhteen paikkaan.

Ajankohtaista mukana olevista organisaatioista

- Melindan visuaalinen ilme uudistuu. Hahmo Design Oy on suunnitellut ja toteuttanut kansalliselle metatietovarannolle uuden tunnuksen (logon), joka otetaan vaiheittain käyttöön Melindaan liittyvissä viestintä- ja koulutusmateriaaleissa sekä Melinda-ympäristössä käytettävissä apuohjelmissa kuten Muuntaja, Merge+ yms.
- Melindan verkossa olevan hakuliittymän (OPAC) ulkoasu on mukautettu uuteen ilmeeseen. Toiminnallisuudet ovat ennallaan. OPAC on osoitteessa <http://melinda.kansalliskirjasto.fi>
- Kirjastot voivat ladata tunnuksen tarvittaessa käyttöönsä. Siitä löytyy erilaisia versioita paino- ja ruutukäyttöön. Tunnuksen käyttöä ohjaava graafinen ohje ja itse tunnukset löytyvät Melinda-wikistä tältä sivulta.

Yleiset kirjastot:

- Kuopion kaupunginkirjaston käyttöönotto on loppusuoralla. Kirjasto on aloittanut kuvailun Melindassa tammikuun lopussa.
- Seinäjoen kaupunginkirjaston – Eepos-kimpan Melindaan mukaantulon (perinteinen malli) valmistelut ovat alkamassa. Käyttöönoton aloitustilaisuus pidettiin tammikuussa.
- Neuvotteluja käydään parhaillaan myös muiden yleisten kirjastojen kanssa.
- Liittyvät kirjastot voivat valita erilaisista mukaantulon malleista itselleen sopivan. Perinteisen aineistosiirot sisältävän liittymistavan lisäksi on tarjolla myös kevyempiä mahdollisuuksia. Lisätietoa on wikissä.

Teknisen kehitystyön kuulumiset

- Muuntaja on Melinda-ympäristöön kehitetty ohjelma tietueiden muuntamiseen aineistotyyppistä toiseen. Tyypillisesti voidaan tuottaa e-aineistojen tietueita painetun version tietueista, mutta myös muut muunnokset, esimerkiksi äänikirjan tietueen tuottaminen painetun aineiston kuvailusta on mahdollista. Muuntajasta lisätietoa Melinda-wikissä. Kokeile ohjelmaa ja anna palautetta sähköpostilla.

Viimeisimmät ohjeet

- Päivitämme säännöllisesti Melindan toimintaohjetta, joka on Melindassa työskentelyn perusohje. Löydät ohjeen Melinda-wikistä.

Ryhmien kokoukset

- Tiedonhallinnan ohjausryhmä kokoontuu seuraavan kerran 13.3.2018. Tutustu kokouspöytäkirjoihin.
- Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmä kokoontuu seuraavan kerran 16.2.2018. Tutustu kokouspöytäkirjoihin.
- Luumu-ryhmä ja metatietovarannon musiikkityöryhmä MusaMelinda sulautuvat yhdeksi ryhmäksi vuoden 2018 alussa. Tutustu kokouspöytäkirjoihin.
- Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä kokoontui 25.1.2018. Tutustu kokouspöytäkirjoihin.

Tapahtumat ja koulutukset

- Melindan talonmiehen tuokiot etäyhteyden välityksellä pidetään seuraavan kerran [14.2.2018](#) ja 12.4.2018. Molemmat klo 14-15.
- Melinda-Aleph peruskoulutus uusille Aleph-kuvailijoille tai kertausta tarvitseville on 18.4.2018. Koulutus on uudistettu syksyllä 2017 ja jaettu kahteen osaan: teorian itseopiskeluun verkossa ja lähipäivään.
- Järjestämme Melinda-kirjastojen kuvailijoille Melinda-päivän 22.5.2018. Tapahtuman tavoitteena on tarjota Melinda-yhteisön jäsenille ajankohtaista tietoa, verkostoitumista ja keskustelua käytännön kuvailuaiheista. Otamme vastaan toivomuksia päivän ohjelmaa koskien.
- Tilaisuuksien ja koulutusten materiaalit löydät wikistä.

Lisätietoja:

- Melindaa koskevat kysymykset, kommentit ja palaute sähköpostilla: [melinda-posti \[AT\] helsinki.fi](mailto:melinda-posti[at]helsinki.fi)
- Melinda-wiki

Melinda-tilannekatsauksen kokosi kehittämispäällikkö Minna Olkinuora-Tauru

Yhteentoimivuuden palvelut

*Kansalliskirjasto paketoi metatietoon liittyviä palveluitaan asiakaslähtöisemmin uuden **Metatietopalvelukokonaisuuden** alle. Kokonaisuudessa on viisi palvelua: Kuvailusääntöpalvelu, Toimijakuvailupalvelu, Kuvailusanasto- ja ontologiapalvelu, Tunnistepalvelu ja Formaattipalvelu. Järjestelyn tavoitteena on selkeyttää palvelutarjontaa sekä avata sitä myös kirjastosektorin ulkopuolelle.*

Kuvailusääntöpalvelu

- RDA Toolkitin uusi versio julkaistaan englanniksi kesällä 2018. Kuvailusääntöpalvelu julkaisee uuden version mukaisen käännöksen viimeistään keväällä 2019. RDA:n muutosprosessista johtuen nykyistä RDA-suomennosta tai -linjauksia ei enää päivitetä vuoden 2018 aikana. Lisätietoja muutoksesta Kuvailusääntöpalvelun sivulla Muutos 2019.
- Kuvailusääntöjä koskevat kysymykset voi lähettää palveluosoitteeseen: [kuvailusaannot-posti \[AT\] helsinki.fi](mailto:kuvailusaannot-posti[at]helsinki.fi)

Toimijakuvailupalvelu

- Lokakuussa 2017 toteutetun ensisijaisten nimien translitteroinnin tapoja koskevan kyselyn tuloksista kerrotaan toimijakuvailun näkökulmasta [Miss ä mennään -webinaarissa 13.2.](#) ja [Melindan talonmiehen tuokiossa 14.2.](#) Selvityksen raportti julkaistaan myös Toimijakuvailupalvelun sivuilla: <http://www.kivi.fi/display/Toimijakuvailupalvelu>.
- Marraskuussa 2017 Toimijakuvailupalvelu on julkaissut ohjeen henkilön- ja yhteisönnimien kuvailusta auktoriteettitietueessa: <https://www.kivi.fi/display/Toimijakuvailupalvelu/Toimijakuvailuohje>.
- KDK:n Tietoarkkitehtuuriryhmä on julkaissut KAM-sektorin yhteisestä Nimitietopalvelusta jatkoselvityksen. Selvitys kuvaa KAM-sektorin eri toimijoiden nykyisiä toimijakuvailun käytäntöjä ja järjestelmiä sekä esittelee vaihtoehtoja yhteisen Nimitietopalvelun toteuttamiseksi.
- Palvelun vuoden 2018 toimintasuunnitelma on vielä työn alla. Uusia yhteistyökumppaneita toimijakuvailuverkostoon etsitään. Toimijakuvailua koskevat kysymykset voi lähettää palveluosoitteeseen: toimijakuvailuposti [AT] helsinki.fi.

Kuvailusanasto- ja ontologiapalvelu

- YSasta ja Allärsista YSOon siirtyminen kirjastosektorilla etenee. Jarmo Saarikko ja Alex Kourijoki aloittivat viime marraskuussa päätehtäväänään siirtymisen edistäminen. Yksityiskohtaisempi suunnitelma siirtymän valmistelusta julkaistaan alkukevään aikana. Kuvailusanasto- ja ontologiapalvelun lisäksi siirtymää toteutetaan myös osana Formaattipalvelun piirissä.

Tunnistepalvelu

- Kevään aikana pyritään lisäämään ISNI-tunnisteet Asterissa oleville yhteisötietueille ns. batch load -tietueajon avulla kv. ISNI-keskuksesta. Asterissa on tällä hetkellä noin 42 000 yhteisötietuetta. Vanhoissa toimijatietueissa on niukasti kuvailutietoa ja onnistunut prosessi edellyttää muokkaustyötä lähetettävien tietueiden osalta. Yhteisötietueiden käsittelyn jälkeen valmistellaan vastaava tietueajo Asterissa olevien henkilötietueiden osalta.

Formaattipalvelu

- FINMARC - MARC 21/RDA -konversiota päivitetään parhaillaan
- Kansalliskirjaston työryhmä on tekemässä ONIX-formaatin vertailua RDA-kuvailuohjeisiin, jotta kustantajien metatietoja voidaan paremmin hyödyntää kirjastotietokannoissa
- YSasta YSOon siirtymä edellyttää MARC-konversioita, joiden suunnittelu alkaa kevään aikana

Avoin tiede

ATT elää

Avoin tiede ja tutkimus -hanke päättyi vuoden 2017 lopussa. Avoin tiede on lyönyt itsensä läpi terminä ja ideana, mutta muutos on oikeastaan vasta alussa.

Tajua-hanke

- Selvitys avoimen julkaisemisen kustannuksista
- Kansalliskirjasto on ottanut ISNI-tunnukset repertuaariinsa. Ka
- Kotimaisten julkaisujen pitkäaikaissaatavuus
- Kuvalutyökalu
- Metatietosuositus

Jatkotyössä korostuu tutkimusaineistojen ja digitaalisen kulttuuriperinnön hallinnan yhteistyö. Eritoten edistetään digitaalisten kulttuurisäilöiden saatavuutta, tutkimuksen ja opetusmateriaalien avoimuutta ja palveluiden digitalisointia. Kokonaisuuteen sisältyvät digitaalisen kulttuuriperinnön keskeiset palvelut kuten Finna- ja Kulttuuriperintö-PAS (ent. KDK-PAS), tutkimusaineistojen palvelut (Fairdata) sekä koulutus ja viestintä. Myös kokonaisarkkitehtuurin hallinta ja kehittäminen on tärkeää.

Verkkosivu <https://avointiede.fi/> jatkaa paikkana, josta saa keskitetysti tietoa tutkimukselle ja tutkijoille suunnatuista datanhallinnan palveluista.

ATT-hankkeessa luotiin ja kehitettiin tutkimusaineistojen hallinnan kansallisia palveluita. Työ niiden kanssa jatkuu Fairdata-palveluiden nimellä. Fairdata-kokonaisuus koostuu seuraavista komponenteista:

- Qvain - tutkimusdatan kuvailutyökalun kehittäminen jatkuu Kansalliskirjastossa vuonna 2018.
- Ida - tutkimusdatan säilytyspalvelu (CSC). IDA on ollut olemassa jo muutamia vuosia, mutta keväällä 2018 sen tekniikka uusitaan täysin.
- Etsin - tutkimusdatan hakuportaali (CSC). Myös Etsin on jo vakiintunut palvelu, jossa tapahtuu 2018 kehitystyötä.
- Aava - avoimien tutkimusaineistojen käyttöliittymäpalvelu (CSC).

Kokonaisuuteen liittyy läheisesti myös DMPTuuli, datanhallinnan suunnittelutyökalu.

Vaikuttavuutta edistetään laajan toimijakentän vastuunoton kautta.

TSV vastaa jatkossa avoimen tieteen tiedottamisesta ja keskustelun koordinoinnista.

Unifi on perustanut työryhmän edistämään avointa tiedettä.

Suomen Akatemia on sitoutunut Avoimen tieteen ja tutkimuksen tiekartan 2014–2017 tavoitteisiin ja toteuttamistapoihin sekä avoimuuden edistämiseen 2018 eteenpäin.

Kansalliskirjasto osallistuu Fairdata-kokonaisuuden toteuttamiseen Qvaimen kehittämisen, tutkimusdataan liittyvän tietomallityön sekä projektikoordinaation saroilla.

Lisätietoja:

- Tietojärjestelmäpäälikkö Matias Frosterus, matias.frosterus@helsinki.fi
- Kehittämispäälikkö Esa-Pekka Keskitalo, Fairdatan projektikoordinaattori, esa-pekka.keskitalo@helsinki.fi
- Tietojärjestelmäasiantuntija Wouter van Hemel, Qvaimen kehittäjä, wouter.van.hemel@helsinki.fi
- Tietojärjestelmäpäälikkö Nina Hyvönen, tietomalliasiat, nina.hyvonen@helsinki.fi

Kuvat: Kansalliskirjasto 2018/ Suvi Kukkonen.